

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", ΟΔΟΣ - ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἐκθεσις Δ. Γιολδάση. (Ζόλπειον)

Εἶναι πάντα ἐπίκαιρο καὶ πρέπει νὰ μιλήσωμε γιὰ τὴν τελευταία ἐκθεσὶ τοῦ ζωγράφου κ. Δ. Γιολδάση. Ὁ Ἀπαλλινεὺς, καὶ γι' ἀγνωστούς καλλιτέχναις ἀκόμη, ἔλεγε πῶς ἀξίζουν περισσότερο τὸν κόπον νὰ μελετηθοῦν, ἐφ' ὅσον παρουσιάζουν μὴν ἐξέλιξη, παρὰ οἱ διάσημοι τοῦ ἀποκρισταλλώθηκαν καὶ ὀριστικά.

Ὁ νέος αὐτὸς ζωγράφος δὲν εἶναι μάλιστα καὶ διόλου ἀγνωστός. Καὶ ἡ ἐξέλιξί του φαίνεται ἔντονα, χτυπητὰ Ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὰ δεισιδαιμόνια ἰδιώτησιν καὶ κακομεταχειρισμένου ἔμπροσθεν ἰσοτισμοῦ, προσπάθησε μὲ τὰ δικά του μέσα νὰ ἐξηγήσῃ, νὰ παραστήσῃ, καὶ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Φύσιν, — τὰ «ζωγραφικὰ φαινόμενά» της. Αὐτὸ εἶναι ὁ κύκλος τῆς τέχνης του, τὰ ὅρια τοῦ ἔργου του. Ὅλη ἡ ἀγροτική, ἡ ὑπαιθρὴ ζωὴ. Ἐν ὅραιο χρῶμα ἔχουν μερικά χιόνια του! Ὅλα τὰ «ζωγραφικὰ δοκωμένα» τῆς ζωῆς τοῦ χωριάτη παρελαύνουν μπροστά μας, — πῶς σπέρνει, πῶς ἀλωνίζει, πῶς λιχνίζει, πῶς ὀργώνει . . . Ἀλλὰ περισσότερο ὁ κ. Γιολδάσης δὲν ἠθέλησε.

Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κυριότερο διακοσμητικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς, ὁ ἰδιώτης, ὁ ποικίλος, ὁ προσωπικός, παρεχώρησε τὴ θέσιν του στὸν ἀπλὸ ἀντιπροσωπευτικὸ τύπο, — μικροσκοπικόν, στὴς πρωτόγονες καὶ μηχανικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ὕλησ τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ, στὴς συνθέσεις τοῦ κ. Γιολδάση, στὰ στενά ὅρια τῆς καθημερινῆς ἀνάγκης; συνθέσεις χωρὶς βλέψεις εὐχύτερες καὶ περισσότερο συγχρονισμένες. Βέβαια, δὲν ἀπαιτεῖ κανεὶς ν' ἀνυψῶνται κάθε πίνακας στὴ σφαῖρα τοῦ monumental! Ἀλλὰ κάποια βαθύτερη καλλιτεχνικὴ συγκίνηση ἔπρεπε νὰ εἶναι φανερὴ (βλ. «Παζάρι»).

Ἡ προσωπικὴ μας γνώμη (γενικώτερη φυσικά), εἶναι πῶς σ' αὐτὸ φταίει ὁ ἔμπροσθεν ἰσοτισμὸς ὁ ἴδιος. Δὲν εἶναι γιὰ τὴν τέχνη σημαντικὸς σταθμὸς. Κ' ἡ ἴδια ἡ ἔννοιά του τὸ λέει, — εἶναι ἐπιφανειακὸς — καὶ καταντὰ κατασκευασμένος. Τὴν ἐσώτερην οὐσίαν τῶν πραγμάτων ὁ ἔμπροσθεν ἰσοτισμὸς δὲν μᾶς τὴν ἔδωκε, δὲν θὰ μᾶς τὴ δώσει.

Ἐκθεσις Γιάννη Μηταράκη, Ἀριστείδη Παπαγεωργίου (Αἶθουσα Στρατηγολογίου).

Αὐτὸ ἀντίθετοι ζωγράφοι, διὰ ξεχωριστοὶ δρόμοι.

Ὁ κ. Μηταράκης διακρίνεται γιὰ καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία. Κύριος τοῦ θεματός του, τὸ ἔκταλται, — σχέδιο καὶ χρῶμα, — μὲ τὴν ἴδιαν ἀκρίβεια, αὐστηρά Ἀκαδημαϊκῆ, ὡς ἀνφιλότιμος κ' ἰκανὸς μαθητὴς, πού ἱκανοποιεῖ πῶς πολλοὺς παλαιούς διδασκάλους (ἀλλὰ τὸν ἐναντίον του ἀρά γε); Ἡ τεχνολογία του θυμίζει τοὺς μαίτηδες τοῦ «paysage» χρῶματα σκοτεινά, ἀτμόσφαιρα βαρεῖα, διάθεση μελαγχολικὴ. Τὸ «ἀτελιέ μου» εἶναι τ' ὀρειώτερον ἀπ' τὰ ἔργα του.

Ἀλλὰ θὰ σταματήσῃ ἐδῶ ὁ κ. Μηταράκης;

Δὲν θὰ προσπαθῆσιν νὰ μὴν ἔχουν πιά τὰ ἔργα του ἕναν κάποιον χαρακτῆρα «σπουδῆς», — ἔτσι κα' ἀπὸ τίς πρὸ καλύτερες «σπουδῆς» ὁμολογουμένως; Νομίζομε πῶς μόνος του θ' ἀδικήσῃ τὸν ἑαυτὸ του, ἂν δὲν ἀφήσῃ κα' ἂν δὲν ὠθήσῃ ν' ἀποκαλυφθῆι μέσα στὰ ἔργα του ἡ ἴδια του ἢ προσωπικότητα, ἡ μεγάλη ἢ κύρια ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

Γὰ ἔργα τοῦ κ. Παπαγεωργίου εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα. Τὸ χρῶμα πού βλέπει ὁ καλὸς αὐτὸς ζωγράφος εἶν' ἐκλεπτυσμένον κ' εὐγενικόν. Οἱ «Στέγες» του, οἱ «Γυναῖκες στὸ μπάρ», καθὼς κ' ἕνα «Κεφάλι Γυναίκος», ἔχουν ἰδιαιτέρη φινέτσα χρωματιστικῆ. Καὶ γι' αὐτὸ περιμένομε βάσιμα ἀπ' τὸν κ. Παπαγεωργίου ὅτι σὲ προσεχῆ του ἐκθεσὶ θὰ μᾶς δώσει ἔργα πολὺ περισσότερα μιστωμένα.

Γ. Β.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἑλλης Λαμπρίδη. Ὁ Μπέρξον καὶ ἡ Φιλοσοφία του.

Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξη τῆς Ἐπιστήμης καὶ γενικὰ τῆς Γνώσεως ἐπιβάλλει στὸν ἄνθρωπον νὰ εἰδικευθῆι καὶ δὲν ἐπιτρέπει παρὰ σὲ πολὺ ὀλίγους ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀνώτερη Γνώση. Ἀπὸ τὴν τάση ὅμως νὰ ἐλαττωθῆι ἡ ἀμάθεια, γενικεύεται στὸς συγχρόνους ἄνθρώπους ὄλων τῶν τάξεων ἡ ἐπιθυμία ν' ἀποκτήσῃ ὅσο τὸ δυνατό πληρέστερη μάθηση, ἐπιθυμία πού εἶναι ἀδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῆι. Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ δημιούργησε τὸ ἐκλαϊκευτικὸ βιβλίον καὶ εὐκολώνει τὴν τρομερὴ διάδοσή του. Κι' ἔτσι πληθαίνουν ὀλοένα τὰ τραγικὰ θύματα του. Γιατὶ εἰς αὐτὸς κολλᾷς φορές, τὸ ἐκλαϊκευτικὸ βιβλίον, ἀντὶ νὰ φωνάξῃ τὸν ἀπροετοίμαστο ἀναγνώστη, τὸν σκοτίζει καὶ παρασκευάζει τὸν τύπον τοῦ μισομορφωμένου, πού ἔχει παρερμηγεύσει, παρανοήσει, παρεξηγήσει τὰ ὅσα νόμους πῶς κατὰ τάλαβε. Παρατηρήθηκε μάλιστα πῶς τὸ ἔλθετο αὐτὸ ἀποτέλεσμα τὸ φέρνει συνηθέστατα καὶ τὸ καλὸ ἐκλαϊκευτικὸ βιβλίον, πού γράφθηκε μὲ τὴν πρὸ ἀνεπίληπτη πρόθεσιν κα' ἀπὸ τὸν πρὸ ἀξιο νὰ τὸ γράψῃ. Γιατὶ, ὅπως εἶναι ἐπικίνδυνον τὸ ξουράφι στὰ χέρια μικροῦ παιδιοῦ, ὅμοια φαίνεται ἐπικίνδυνον εἶναι κ' ἡ ἀνώτερη σκέψις σὲ ἀπροετοίμαστο μυαλό. Γιὰ ὅλα αὐτὰ, ὅποιος καταπιάνεται νὰ ἐκλαϊκεύσῃ ἀνώτερες ἐπιστημονικὰς ἢ φιλοσοφικὰς θεωρίας καὶ ὑποθέσεις, πρέπει νὰ καλοεξετάσῃ: Πρῶτα ἂν ἡ θεωρία αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐκλαϊκευθῆι καὶ δεῦτερα ἂν εἶναι ἀναγκαῖα στὸ μεγάλο κοινόν. Ἐννοεῖται εὐκόλα, πῶς αὐτὸς πού καταπιάνεται ἕνα τέτοιο ἔργον θὰ ἔχει αἰσχωνέσῃ μὲ τὴν εἰδικὴ μόρφωσίν του τὸ θέμα πού θὰ γράψῃ καὶ θὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἡ φύσιν τὸν προίκισε μὲ τὸ χάρισμα νὰ μπορεῖ νὰ μεταδώσῃ τὰ δύσκολα καὶ τὰ πολὺπλοκα μὲ τ' ἀπλά λόγια τῆς κοινῆς λογικῆς.

Καὶ λοιπὸν ἐγώ, πού δὲν μπορῶ ἀκόμα νὰ πεισθῶ, πῶς ἡ φιλοσοφία τοῦ Μπέρξονα μπορεῖ νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸ μεγάλο Ἑλληνικόν κοινόν καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ τοῦ εἶναι χρήσιμη, θεωρῶμαι ἀπὸ

μιά αρχή τὸν κόπο τῆς κ. Λαμπρίδη τούλα-
χιστο περιττό.

Μπορεῖ βέβαια ὁ σκελετός τῆς φιλοσοφίας
τῆς δημιουργοῦ ἐξελέξωσιν νὰ γίνει κατανοητός
ἀπὸ μερικοῦς, πού δὲν εἶναι ἐντελῶς προετοι-
μασμένοι. Αὐτὸ τὸ κατάλαβα τὸν καιρὸ πού ὁ
κ. Καζαντζάκης;—πᾶνε δεκαπέντε χρόνια—μᾶς
ἔκανε μιὰ σεμνὴ κουβέντα (ὅπως τὴν εἶπε), δια-
φωτιστικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Γάλλου φιλοσόφου,
τῆς μόδας τότε. Γιατί ὁ κ. Κ. ἐπέτυχε μὲ ἀ-
πλούστατα καὶ ξεκάθαρα λόγια νὰ μᾶς ὀδηγή-
σει μεθοδικά, ὥστε νὰ νιώσωμε ἀκίνω-κάτω τὴ
διδασκαλία τοῦ Μπέρξονα. Ἡ διάλεξί του δη-
μοσιεύθηκε στὸ Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁ-
μίλου (Τόμος Β', Σελ. 310 κα' ἐφ.).

Ἄλλὰ φαίνεται πὼς ὁ κ. Καζ. εἶχε καλοχω-
νέψει ὁ ἴδιος τὸ θέμα, πού κατάφερε νὰ τὸ
νοιώσωσιν οἱ ἀκροατές του. Καὶ φαίνεται πὼς
ὁ κ. Καζ. ἔχει τὸ χάρισμα, αὐτὰ πού ξέρει νὰ
τὰ μεταδίδει μὲ σαφήνεια καὶ μέθοδο. Βέβαια
τὸ δεύτερο ἔξαρτάται ἀπὸ τὸ πρῶτο. Γιατί ὁ-
ποιοὺς ξέρει κάτι, θὰ τὸ κάνει κατανοητὸ καὶ
στοῦς ἄλλους καὶ μὲ σχήματα παντομίμας, ἂν
εἶναι ἀνάγκη. Ἔτσι λέει κάπου ὁ Montaigne.
Ἡ μελέτη γιὰ τὸν Μπέρξονα τῆς κ. Λαμπρίδη
δυστυχῶς βρίσκεται στοῦς ἀντίποδες μὲ τὴν διά-
λεξί τοῦ Καζαντζάκη γιὰ τὸν ἴδιο φιλόσοφο.
Στὸ Zenith ἡ διάλεξι. Στὸ Ναδιρ ἡ μελέτη. Τὰ
δύσκολα γίνονται ἀπλά σ' ἐκείνη. Τὰ εὐκολα
λέγονται περιπεπλεγμένα σὲ τούτη. Ἡ σαφή-
νεια χαρακτηρίζει τὴν πρώτη. Ἡ ἀσάφεια τὴ
δεύτερη. Μεθοδικὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἀκροατῆ
στὴν διάλεξι. Ἀσχοπο τὸ ἀνεβοκατέβασμα τοῦ
ἀναγνώστη στὴ μελέτη. Μὲ δυὸ λόγια, ἡ ἀπό-
πειρα τῆς κ. Λαμπρίδη νὰ ἐκλαϊκεύσει τὴ φι-
λοσοφία τοῦ Μπέρξονα ἀπέτυχε ὀλοκληρωτικά.

Ἡ κ. Α. τὴ μελέτη θὰ τὴν ἔγραψε καὶ πολὺ
ἀπρόσεχτα, καὶ πολὺ βιαστικά.

Τὴ γνώμη μου αὐτὴ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ
τὴ δικαιολογήσω. Καὶ θὰ τὸ κάνω παραθέτον-
τας ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ σαρανταοχτασέλιδο
βιβλιαράκι, μέσα στὸ ὅποιο ἡ κ. Α. φρόντισε
νὰ ἐπιδείξει τὶς πιὸ σημαντικὰς ἀπὸ τὶς λε-
πτότατες; ψυχολογικὰς παρατηρήσεις τοῦ Μπέρ-
ξονα, γιὰ ν' ἀποδείξει ἔτσι, κτὰ τὴ γνώμη
τῆς, πὼς ὅλοι οἱ προγενέστεροι ἀπὸ τὸν εὐνοού-
μενὸ τῆς φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες δὲν εἶχαν
προσέξει τὶς πιὸ στοιχειώδεις διαφορὰς μεταξὺ
τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ
γιὰ τοῦτο εἶχαν πέσει σὲ σφάλματα σχεδὸν
παιδιακίσια.

Ὅποιοι ἔτυχε νὰ διαβάσει τὸ βιβλιαράκι θὰ
συμμερίζεται τὴν ἀδύτηρή γι' αὐτὸ κρίση μου
ἀνεπιφύλαχτα. Καὶ τὰ ἀποσπάσματα ὁμως,
πού διάλεξα, ἐλπίζω ν' ἀποδειχθοῦν εὐγλωττοι
καὶ πειστικοὶ συνηγοροὶ τῆς.

1ον. Σελ. 6. «Ἄλλὰ σὰν ἄνθρωπος συνειδη-
τός (sic) τοῦ αἰῶνα μας, ξέροντας . . . ἀφιερ-
ώθηκε μὲ ἐπιμονὴ καὶ κόπο πρῶτα στὴ λε-
πτόλογη ἀνασκευὴ ἐκείνων τῶν λαοφιλῶν θεω-
ριῶν, ὅσες μπορούσαν νὰ χρησιμεύουν . . .»

Αὐτὸ τὸ ἐπίθετο «συνειδητός» ἄνθρωπος ἄ-
δικα θὰ σπασοκεφαλιάσει νὰ τὸ κατάλαβει ὁ-
ποιοὺς ἔμαθε μόνον τὰ ἑλληνικά του. Ἐνῶ μὲ τὴ

βοήθεια τοῦ Γαλλικοῦ Συντακτικοῦ μπορεῖ ν'
ἀνασκευάσει τὴ δεύτερη πρόταση καὶ νὰ διαβά-
σει «—μ' ἐπιμονὴ καὶ κόπο ἀνασκεύασε ἀπὸ
λαοφιλεῖς θεωρίες ὅσες»—

2ον. Σελ. 8. «γιὰ ὅποιον ἔχει γνωριστῆ (sic)
μὲ τὴν κυριαστὴ ταλάντευση τῆς ἐπιρροῆς; μᾶς
ιδέας».

Κι' ἐδῶ ἡ γνώση τῆς Γαλλικῆς μᾶς σώζει
καὶ διαβάσωμε «—ὅποιος ξέρει πὼς ἡ ἐπιρροή
μᾶς ιδέας . . .»

3ον. Σελ. 21. Ἡ κ. Α. μιλεῖ γιὰ τὴ λαχάρα
τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς γιὰ τὴ στιγμή πού πέ-
ρασε, τὴ μοναδικὴ «πού παρουσιάστηκε μόνον
γιὰ μιὰ φορά, πού ὅ,τι κι' ἂν ἦταν, δὲν θὰ ξα-
ναφανεῖ ποτέ». Μιλεῖ δηλαδὴ γιὰ τὴν πολὺ
σωτή, τὴ νοσταλγικὴ καὶ ποιητικὴ παρα-
τήρηση πὼς κάθε στιγμή ψυχικὴ δὲ θὰ ξανα-
γυρίσει πιά.

Μὰ ἡ κ. Α. θέλησε νὰ τὴ δώσει πιὸ χρο-
νιαστὴ μὲ παραδείγματα καὶ προσθέτει «κα-
»θὲνας γνωρίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τοῦ αὐτὴ
»τὴν ἀλήθεια. Συγκρίνετε . . . τὴν πρώτη γου-
»λιά ἀπὸ ἓνα καυτό φλυτζάνι τσαϊ μὲ τὴ δεύ-
»τερη. Ὁ Μπέρξον συνειθίζει ἓνα ἄλλο παρά-
»δειγμα: ρίχνει ἓνα κομάτι ζάχαρι σ' ἓνα πο-
»τήρι νερὸ καὶ, ὡς νὰ λυώται, δείχνει στοῦς
»ἀκροατές του πόσο αὐτὸς ὁ ἴδιος ἄλλαξε ποιο-
»τικά ὅσο κι' ἐκείνοι».

Ὅμοιῶ πὼς δὲν κατάλαβα τίποτα ἀπὸ τὶς
δυὸ καυτὰς γουλιές. Ἴσως ἡ πρώτη νᾶναι πιὸ
καυτὴ ἀπὸ τὴ δεύτερη. Μὰ καταλαβαίνω, πὼς
ὁ Μπέρξον θὰ ἦτανε κακὸς χωροταξτής, ἂν ἔλε-
γε, ὅτι μὲ τὸ νὰ ρίχνει ἓνα κομάτι ζάχαρη στὸ
νερὸ καὶ μὲ τὸ νὰ τὸ παρακολουθεῖ ὅσο νὰ λυώ-
σει, ἀποδείχνει ὄχι μόνον ὅτι κι' αὐτὸς κι' οἱ
ἀκροατές του ἄλλαξαν, ἀλλὰ καὶ τὸ πόσο ἄλλα-
ξαν. Ὁ Μπέρξον, ὁμως, δὲν εἶναι διόλου ὑπεύ-
θυνος γιὰ τὴν ἡ κ. Α. στὴ βιάση τῆς δὲν πρόσε-
ξε αὐτὸ πού θὰ διάβασε—ὅτι ὁ Μπέρξον σὲ μιὰ
ἀπὸ τὶς κοσμικὰς διαλέξεις του εἶδε μπροστά
του τὸ ποτήρι μὲ τὸ ζαχαρόνερο, πού συνηθέ-
στατα βάζουν στὴν ἔδρα γιὰ νὰ πίνει ὁ ὁμιλη-
τής. Καὶ χαριεντιζόμενος, εἶπε, ρίχνοντα; ἓνα
κομάτι ζάχαρη στὸ νερὸ, πὼς ὅσο νὰ λυώσῃ ἡ
ζάχαρη ἡ ψυχικὴ κατάσταση καὶ τοῦ ἴδιου καὶ
τῶν ἀκροατῶν του θὰ ἔχει ἀλλάξει. Ἡ δὲ, δη-
λαδὴ, πρόχειρη μιὰ κλεψύδρα.

4ον. Σελ. 23. «Στὸ σύστημα αὐτὸ τῶν
»ἀλληλοεπιδράσεων, ἡ ἐπιστήμη ξεκόβει ἄλλα
»στενότερα συστήματα κ' ἐξετάζει κάθε φορά
»τὶς κινήσεις καὶ τὶς ἐνέργειες πού γίνονται
»μέσα στὸ ξεχωριστὸ σύστημα πού ἔχει μπρο-
»στά τῆς. Μέσα σ' αὐτὸ πάλι ξεκρίνει χωριστὰ
»σώματα, κινημένα ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐμπειρία
»πού μᾶς κάνει νὰ χωρίζωμε ἓνα ὀρισμένο σύ-
»νολο αἰσθημάτων ἀπὸ κάθε ἄλλο. Τὰ αἰσθη-
»ματα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ σῶμα μας καὶ
»τὸ σῶμα μας εἶναι τὸ ἀρχικὸ πρότυπο ὅλων
»τῶν ἄλλων σωμάτων».

Αὐτὴ ἡ περιγραφή ἀποτελεῖται λὲς ἀπὸ λέ-
ξεις βαλμένες στὴν τύχη. Καὶ φαίνεται πὼς ὁ
τυπογράφος θὰ παράλειψε καὶ φράσεις καὶ λέ-
ξεις. Γιατί μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀξιοθρήνητο μπερ-
δεμα ἐπιδράσεων, συστημάτων, οὐρανοκατεβα-

των αισθημάτων και προτύπου σώματος τῶν ἄλλων σωμάτων, ὁ ἀναγνώστη; οὔτε νὰ «ξεκρίνει» μπορεῖ τίποτα, οὔτε νὰ διαισθανθεῖ και πρὸ πάντων δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνει τί τάχα νάθελε νὰ πεῖ ἢ καλὴ κ. Α. Ὁ τυπογράφος ὁμῶς δὲ θάναι ὁ μοναδικὸς φταίστης, γιατί στήν ἴδια σελίδα, λίγες ἀράδες παρακάτω, διαβάσαμε «τὰ σώματα μποροῦν ν' ἀλλάξουν τόπο, φτάνει μόνο νὰ κρατήσουν τὴν ἴδια σχετικὴ ἀπόφαση, χωρὶς νὰ φερθοῦν (sic) ἄλλιως, τὴ στιγμὴ πού ἢ τάδε ἢ οὐ δεῖνα ἐνέργεια θὰ γίνῃ ἀπάνω τους».

Τὸ θαυμάσιό αὐτό «νὰ φερθοῦν» φαίνεται πὺς ἀναφέρεται στὴν κοινωνικὴ συμπεριφορὰ τῶν σωμάτων πρὸς τίς ἐνέργειες πού γίνονται ἀπάνω τους.

δον. Σελ. 29. Πρόκειται γιὰ τὸ ἀξίωμα τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας.

«Και λοιπὸν, γράφει ἡ κ. Α. «ξέρομε ἀκόμα πὺς ἔνας ἄλλος νόμος φυσικὸς ὑποστηρίζει τὴ διατήρησὴ κάθε ἐνεργείας, σὲ ὅποιαδήποτε μορφή κ' ἂν μεταγυρίσει (γρ. μετατραπεί). Τίποτα δὲ χάνεται, τίποτα δὲν φτάνεται (sic) «ὀλοτελα καινούριο στὴ φύση—εἶναι τὸ δόγμα πού γενικοποιήθηκε ὁ φυσικὸς αὐτὸς νόμος, παρατηρημένος μόνο σὲ κλειστὰ συστήματα και εἰδικές περιπτώσεις.»

Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ θυμίσουμε στὴν κ. Α. πὺς ἡ γλώσσα μας ἔχει και συνταχτικὸς κανόνες και λέξεις γιὰ τὴν κάθε ἔννοια. Ἡ περικοπὴ εἶναι συνταχτικὰ θαλασσωμένη. Τὸ «μεταγυρίζω» δὲν μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσει τὸ ρῆμα «μετατρέπω». Ἐπειτα ἐκεῖνο τὸ «φτάνεται» ἀντὶ «δημιουργιέται», μπορεῖ ν' ἀναποδογυρίσει τὸ ἀξίωμα (κ' ὄχι τὸ δόγμα) τοῦ κατημένου τοῦ Lavoisier «Rien ne se perd, rien ne se crée».

Ἡ κ. Α. ὁμῶς θέλει ὄχι μόνο νὰ τὸ μεταγυρίσει και νὰ τὸ φτιάσει δόγμα μὲ δικὸ της τρόπο τὸ ἀξίωμα, μὰ και νὰ τὸ γκρεμίσει και γι' αὐτὸ καταπιάνεται μὲ τὴν ἐντροπία (μεταφράσανε τὸ γαλλικὸν *dro entropie* και ἐνδοτροπία, και σκέδαση, και ἐντροπία).

Ὁ καθηγητὴς κ. Χόνδρος στὰ «Μαθήματα Φυσικῆς, τόμ. 1» γιὰ νὰ ἐξηγήσει τὴν «ἐντροπία» χρειάσθηκε 10 σελίδες (452—462) και στὸ τέλος γράφει: «Ἡ σημασία τῆς ἐντροπίας μόνο διὰ τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ».

Ἡ κ. Α. μᾶς τὴ μαθαίνει σὲ δυὸ ἀράδες, ἀφήνοντας ν' ἀνακαλύψουν οἱ ἀναγνώστες τὴν «ἐντροπία» κ' ὅπου δὲν ὑπάρχει.

δον. Σελ. 31. «Μιὰ γενικὴ σχέση ἢ ἐξάρτηση δὲ φτάνει. Κι' ἓνα καρφὶ στηρίζει ἓνα ροῦχο, τὸ ροῦχο κουνεῖ (sic), ὅταν κουνήσει (sic), τὸ καρφὶ πέφτει, ὅταν πέσει κ. τ. λ.».

Ἄν δὲν ἦτανε βιαστικὴ ἡ κ. Α. θὰ ἔγραφε: «Ἐνα ροῦχο κουνιέται ὅταν τὸ καρφὶ κουνηθεῖ, πέφτει ὅταν πέσει . . .

Ρωτάμε, ὁμῶς, κ' ἐμεῖς τὴν κ. Λαμπρίδη—δὲν πρέπει τάχα νὰ μᾶς καίγεται καρφὶ γιὰ τὸ ὅ,τι γράφουμε ;

Θὰ κούρασα βέβαια τὸν ἀναγνώστη μου μὲ τὴν παράθεση τῶν περικοπῶν. Ἄλλὰ μοῦ ἦταν ἀπαραίτητες γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὸ συμπέ-

ρασμα μου, ὅτι ἡ κ. Λαμπρίδη και κακὰ σκέφτηκε νὰ γράψει τὴν ἐκλαϊκευτικὴ γιὰ τὴ φιλοσοφία τοῦ Μπέρξονα μελέτη της και κακότερα τὴν πραγματοποίησε τὴν κακὴ σκέψη τῆς. Τὸ πιὸ κακότερο ὁμῶς εἶναι πὺς ἡ κ. Λαμπρίδη μ' ὄλη τη; τὴ φιλοσοφικὴ μόρφωση—πού θὰ ἔχει—κατορθώνει νὰ φανατίζεται ἀκόμα και παρασέρνεται ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό της, γιὰ τὴν ὀρισμένη φιλοσοφία πού παραδέχεται, σὲ σημείο πού νὰ γράφει, μὲ τὸν τρόπο πού ἐπαρχιώτης λιβελλογράφος θὰ στηλίτευσε τοὺς κομματικὸς ἀντιπάλους, γιὰ τὸν Δαρβίνο και τὸν Σπένσερ (σελ. 27). «Ἄν ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν εἶναι σωστὴ και πειθαναγκαστικὴ γιὰ κάθε φιλοσοφία, τὰ μέσα μὲ τὰ ὅποια τὴ φαντάζε-ται ὁ Δάρβιν και κατόπι του ὁ Σπένσερ νὰ ξετυλίγεται εἶναι (ἄκου!) ἀφιλοσόφητα, ἐπιπόλαια (sic) και (ἄκου!) παράλογα».

Γιὰτί τάχα ὁ τόσος θυμὸς ἐναντίον τῶν θεμελιωτῶν τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως; Μήπως γιατί δὲν ἀνακάλυψαν και τὴν πολὺ βολικὴ δημιουργοῦ ἐξέλιξη, πού μᾶς ἐπιτρέπει μὲ τὴ διαισθησὴ (τὴν παρανοημένη) νὰ ξέρομε ὅσα δὲ μάθαμε ;

P.

Δ. Οἰκονομίδης: «Στὸν Ἀπέραντο Κόσμο».

Ὁ κ. Οἰκονομίδης, ἐπιδρασημένος, καθὼς φαίνεται, ἀπὸ ὀρισμένους συγχρόνους γερμανοῦς ποιητὰς, ἐπιχειρεῖ νὰ δώση στὴν ἔκφραση τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου μιὰ χροιά ἐμπροσσιονιστικὴ. Ἐκφράζει κατὰ προτίμησιν «ἐντυπώσεις» (sensations), ψυχικὲς καταστάσεις τῆς στιγμῆς, παρὰ σταθερὰ και μόνιμα, ἡμᾶλλον—γιατί τίποτε δὲν εἶναι μόνιμο και σταθερὸ—κάποια διαρκέστερα παρὰ στιγμιαίες ψυχικὲς καταστάσεις, αἰσθήματα και συναισθήματα. Στὸν «Ἀπέραντο Κόσμο» τοῦλάχιστον, τὴ συλλογὴ πού ἐξέδωκε τελευταία, και πού εἶναι ἡ πρώτη του, ἂν δὲν ἀπατώμαι, τὰ περισσότερα ποιήματα εἶναι τέτοιου εἶδους «notations». Ἄλλὰ τί φραστικὴ ἀνεπάρκεια και τί φτώχεια κόσμου ἐσωτερικοῦ! Τοῦ κάκου ζητεῖ κανεὶς σὲ ὄλη τὴ συλλογὴ και ἓνα κᾶν ποίημα μὲ κάποια πραγματικὴ δόνηση, μὲ κᾶποιον γνήσιο παλμό, μὲ κᾶτι πού νὰ δείχνει ὅτι ὁ ποιητὴς αἰσθάνθηκε μιὰ συγκίνηση και κατόρθωσε τὴν συγκίνησή του αὐτὴν νὰ τὴν διοχετεύσει στὶς λέξεις :

Στὸν ἀπέραντο κόσμον τάστερια
ἀκλουθᾶν τὸ γραμμένο τους δρόμο.

Ὁ βοριάς δὲ λέγει τραγούδια
στὸ δικὸ μας τὸν πόνο.

Ἐνα δέντρο πού γέρνει μὲ τρόπο
στοῦ γκρεμοῦ τὴν ἄκρη,
κανεὶς δὲ θὰ τοῦ δώσει βοήθεια . . .
Στοῦ ἀπέραντου κόσμου τὰ μάκρη
ὁ καθένας βιάζεται νὰ φύγει . . .

Πᾶνε κ' οἱ γενιὲς τῶν ἀνθρώπων,
βιαστικὲς μὲς στὸ χάος κραυγές!
Μονάχη τρέμεις, ψυχὴ μου,
και ζητᾶς νὰ σταθεῖς δυὸ στιγμὲς . . .
Μὴν περιμένεις βοήθεια ! . .